

Nr 43.

Ankom till riksdagens kansli den 23 februari 1940 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för förstärkning av flygvapnet jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I propositionen nr 49 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att under budgetåret 1940/41 skola nyuppsättas ej mindre två jaktflottiljer med i huvudsak samma organisation som den nu befintliga och tills vidare förlagda den ena till Trollhättan och den andra till Bulltofta, än även en arméspaningsdivision, anknuten till Östgöta flygflottilj, och en marinspaningsdivision, anknuten till Roslagens flygflottilj;

dels medgiva, att redan under budgetåret 1939/40 må vid flygvapnet anställas ej mindre, utöver redan befintliga beställningar, beställningshavare av manskapet till det antal och i de beställningar, som i statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 9 februari 1940 framgår, än även viss civil personal i kontraktsanställning i enlighet med vad i samma statsrådsprotokoll sagts;

dels medgiva, att utan hinder av vad i § 24 värnpliktslagen stadgas må ej mindre till linjetjänst vid flygvapnet överföras 370 till ersättningsreserven för tjänstgöring i depåttjänst uttagna värnpliktiga av årsklasserna 1938 och 1939 än även flygvapnet tilldelas utöver det flygvapnet enligt nämnda lagrum tillkommande antalet värnpliktiga i linjetjänst ytterligare 560 värnpliktiga av årsklassen 1940;

dels till Materielanskaffning för jaktflottiljer m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 44,050,000 kronor;

dels ock till Materielanskaffning för jaktflottiljer m. m. för budgetåret 1940/41 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 50,450,000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *A. Mannerskantz m. fl.* (nr 58) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Hagberg i Malmö m. fl.* (nr 121), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till innevarande års riksdag angående uppsättande omedelbart inom flygvapnet av ytterligare minst en jaktflottilj.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen I: 58.

I skrivelse den 27 december 1939 har *överbefälhavaren över rikets försvarskrafter* — efter ärendets beredning av chefen för flygvapnet och inom flygförvaltningen — framlagt vissa förslag syftande till en omedelbar förstärkning av flygvapnet genom uppsättning av nya flygförband. De förband, vilkas nyuppsättande därvid föreslagits, äro *dels* två nya jaktflottiljer, *dels* en ny arméspaningsdivision och *dels* en ny marinspaningsdivision, allt utöver de hittills gällande planerna för flygvapnets uppsättning. Samtliga dessa förband kunde enligt gjord undersökning beräknas vara färdigorganiserade under budgetåret 1940/41.

Departementschefen, som härefter lämnat en redogörelse för myndigheternas gjorda framställningar, har för egen del i ärendet anfört följande:

Den framställning om vidtagande av omedelbara åtgärder för ett snabbt utökande av flygvapnet utöver hittills gällande planer, för vilken jag i det föregående redogjort, finner jag mig böra i huvudsak tillstyrka. Någon närmare motivering härför torde icke vara lämpligt eller behövt att till statsrådsprotokollet anteckna, utan inskränker jag mig till att framhålla, att genom de föreslagna åtgärdernas genomförande en mycket väsentlig förstärkning av vår försvarsberedskap skulle åstadkommas, särskilt i vad avser landets förseende med jaktflyg.

Det föreliggande förslaget går ut på att redan under loppet av nästkommande budgetår utöka den nu fastställda flygvapenorganisationen genom tillförande till densamma av *dels* två nya jaktflottiljer (F 9 och F 10) utöver den nu befintliga Svea flygflottilj (F 8), *dels* ock en ny arméspaningsdivision, anknuten till Östgöta flygflottilj, och en ny marinspaningsdivision, anknuten till Roslagens flygflottilj.

Vad först beträffar den för de sålunda föreslagna förbanden erforderliga flygmaterielen vill jag erinra därom, att Kungl. Maj:t genom beslut den 4 och den 26 januari 1940 bemyndigat flygförvaltningen att gå i författning om anskaffande från utlandet av ett antal flygplan av närmare angivna typer och därvid ställt vissa belopp till förfogande för förskottsbetalningar m. m. från det å förskottsstaten för försvarsväsendet upptagna anslaget Försvarsväsendet i allmänhet: Engångsutgifter (Ga). Med dessa flygplan avses flygplanbeståndet för de två nya jaktflottiljerna skola uppsättas. Kostnaderna för flygplananskaffningen ifråga hava beräknats till sammanlagt 86,000,000 kronor, av vilket belopp sammanlagt 35,550,000 kronor beräknas erforderliga under innevarande budgetår, medan återstående 50,450,000 kronor falla på budgetåret 1940/41. — Den nyanskaffning av materiel, som erfordras för upprättande av den nya arméspaningsdivisionen och den nya marinspaningsdivisionen, har kostnadsberäknats till sammanlagt 8,500,000 kronor, vilken summa i sin helhet torde bliva erforderlig redan under innevarande budgetår. — Jag anser mig böra föreslå, att frågan om anvisande av anslagsmedel för täckande av kostnaderna för de ifrågavarande flygmaterielleveranserna redan i förevarande sammanhang bringas under riksdagens prövning. Det för innevarande budgetår erforderliga sammanlagda anslagsbeloppet (35,550,000 + 8,500,000 =) 44,050,000 kronor torde därvid böra som ett särskilt anslag anvisas å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40, under det att återstoden, 50,450,000 kronor, synes böra upptagas under ett särskilt anslag å riksstaten för budgetåret 1940/41. Bägge anslagen böra vara av reservationsanslags natur och erhålla gemensam beteckning, förslagsvis »Materielanskaffning för jaktflottiljer m. m.».

De båda nya jaktflottiljernas förläggningssorter hava av *överbefälhavaren* föreslagits tills vidare skola vara för den ena flottiljen Trollhättan och för den

andra Bulltofta. Dessa platser hava valts med hänsyn till möjligheten att från början repliera på där redan befintliga verkstadstillgångar. För min del vill jag ansluta mig till detta förslag, dock med betonande av att de framtida förläggningsplatserna för de två nya jaktflottiljerna icke därigenom få anses fixerade. Uppenbarligen kan det befinnas lämpligt att, sedan lugnare tider inträtt, taga under slutgiltigt övervägande frågan om de ifrågavarande flottiljernas förläggande till andra platser än de nyss nämnda. — De nybyggnadsanordningar, som föreslagits skola vidtagas å förläggningsplatserna, hava med hänsyn bland annat till det nyss sagda förutsatts skola erhålla en i huvudsak fältmässig karaktär. Befintlig bebyggelse avses komma till användning i första hand för kanslihus, manskapsmatsalar, mässar, befälsbostäder, förråd och verkstäder. Erforderliga nybyggnader hava ansetts skola vara av flyttbar baracktyp. Då undersökningen rörande möjligheten att å de föreslagna förläggningsplatserna utnyttja befintlig bebyggelse hittills icke medhunnits, kan nu icke angivas det slutliga behovet av nya baracker. Med utgångspunkt från fullständig barackförläggning utom i vad avser officers- och underofficersförläggningar hava emellertid de erforderliga kostnaderna överslagsvis beräknats till 3,300,000 kronor, en summa som torde kunna icke obetydligt nedbringas i mån av utnyttjande av befintlig bebyggelse. Sedan närmare utredning förebragts rörande behovet av barackbyggnader m. m., torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter hemställan av flygförvaltningen anvisa de härför erforderliga anslagsmedlen från vederbörligt anslag å förskottsstaten.

Vad därefter beträffar tillgodoseendet av de väsentligt ökade krav på personal vid flygvapnet, som naturligen uppkomma genom den föreslagna avsevärda utvidgningen av organisationen, har jag i det föregående lämnat en ingående redogörelse för hur de förslagsställande myndigheterna tänkt sig denna frågas lösning. Med hänvisning till denna redogörelse vill jag här endast erinra om att det utökade behovet av officerare och underofficerare icke kan tillgodoses genom nyanställning av personal i anslutning till de nya förbandens tillkomst, utan att i fråga om dessa befälskärer i huvudsak allenast vissa förskjutningar de olika graderna emellan komma att kunna äga rum under nästkommande budgetår. Vad beträffar manskapskadrerna föreligger möjlighet att redan från början företaga vissa icke obetydliga utökningar. Flygmyndigheterna räkna i detta avseende med att under nästkommande budgetår skulle tillkomma sammanlagt 330 nya manskapsbeställningar utöver den kader som enligt tidigare avgivna förslag beräknats för samma budgetår. I fråga om civilmilitär personal anses också vissa utökningar nödvändiga, liksom i fråga om icke-ordinarie personal vid flottiljerna.

Vid beräkningen av personalbehovet hava de förslagsställande myndigheterna vidare ansett det nödvändigt att genom anställande i stor utsträckning av civil personal kunna frigöra militär personal från sådana sysslor och befattningar, som icke nödvändigt kräva militära kvalifikationer hos sina innehavare. Sålunda hava vissa av de föreslagna nya icke-ordinarie befattningarna vid flottiljerna ett sådant syfte. Men framförallt föreslås, att ett avsevärt antal civila personer skola antagas i kontraktsanställning för att efter en viss utbildning kunna tjänstgöra i expeditionstjänst, kasernvårdstjänst, verkstadstjänst m. m. På sätt överbefälhavaren i sin förenämnda skrivelse den 27 december 1939 anfört kan naturligen denna anställningsform komma att medföra betydande olägenheter i skilda hänseenden; men å andra sidan kan den sägas innebära en fördel såtillvida, att uppsättningen av förbanden i fråga icke nödvändigtvis behöver binda statsmakternas handlingsfrihet vid en kommande avvägning av flygvapnets styrka.

De sålunda av tillkomsten av de nya flygförbanden betingade utökningarna och förändringarna i flygvapnets personalbestånd skulle principiellt icke

behöva vidtagas förrän i samband med tillkomsten av de nya förbanden, d. v. s. efter hand under budgetåret 1940/41. För att möjliggöra igångsättande av erforderlig utbildning av nytillkommande personal hava emellertid de förslagsställande myndigheterna ansett det nödvändigt att vissa av de föreslagna personalåtgärderna vidtagas så snart som möjligt redan under innevarande budgetår. I fråga om officers- och underofficerspersonalen ävensom den civilmilitära personalen har sådant tidigare anställande ifrågasatts allenast i fråga om en enda beställningshavare, nämligen den föreslagne nye kaptenen i intendenturbefattning. Denne beställningshavare, vilken måste rekryteras från armén eller marinen och som avses som flottiljintendent vid F 9, har ansetts böra tillsättas redan från och med den 1 april 1940 för att från början kunna delta i organiserandet av förbandet. För min del anser jag emellertid, att den ifrågasvarande beställningshavaren bör kunna kommenderas till tjänstgöring vid flygvapnet för det avsedda ändamålet vid önskad tidpunkt utan att staten fördensskull behöver ökas redan under innevarande budgetår. Jag finner mig fördensskull icke böra tillstyrka förslaget i denna del.

I fråga om de föreslagna nytillkommande manskapsbeställningarna hava myndigheterna föreslagit, att för möjliggörande av att i tid igångsätta utbildningen av de nya volontärerna ett avsevärt antal av de nya beställningarna skall tillsättas redan under innevarande budgetår så snart som möjligt. Detta har föreslagits ske med sammanlagt 250 beställningar, fördelade på 25 furirs-, 50 korprals-, 125 vicekorprals- och 50 menigebeställningar. På de av myndigheterna i detta avseende anförda skälen finner jag mig böra tillstyrka denna framställning. Likaså finner jag mig böra biträda de förslagsställande myndigheternas åsikt, att de civila personer, vilka enligt vad i det föregående sagts avses att kontraktasanställas för att fullgöra expeditionstjänst, kasernvårdstjänst och verkstadstjänst m. m., få anställas snarast möjligt under detta budgetår för att undergå utbildning för de blivande tjänstegenarna.

I enlighet med det anförda torde riksdagens bemyndigande böra utverkas till att redan under innevarande budgetår vid flygvapnet anställa följande personal, nämligen:

dels, utöver nu gällande manskapsstater, 25 furirer, 50 korpraler, 125 vicekorpraler och 50 meniga,

dels ock med civil kontraktasanställning 50 befattningshavare i expeditionstjänst, 10 schaktmästare, 30 kontorister eller kontorsbiträden, 141 yrkesarbetare i verkstadstjänst vid truppförbanden, därav 41 flygplanmontörer, 41 motormontörer, 34 radiomontörer, 7 elektriker och 18 instrumentmakare, samt i mån av behov högst 45 hjälpmontörer (mekaniker) och högst 25 vapensmeder.

I vad rör avlöningen till den kontraktasanställda personalen torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut.

I fråga om den inverkan på flygvapnets personalbehov för nästkommande budgetår, som tillkomsten av de föreslagna nya förbanden kommer att utöva, torde jag nu endast behöva hänvisa till den föregående redogörelsen; därav betingade förslag torde jag få i annat sammanhang framlägga.

De föreslagna utvidgningarna av flygvapnet medföra, såsom chefen för flygvapnet i sin skrivelse den 31 januari 1940 framhållit, att den för flygvapnet enligt nu gällande bestämmelser (§ 24 värnpliktslagen) avsedda årliga kontingenten värnpliktiga i linjetjänst, 1,500 man, måste utökas. I likhet med vad som nu gäller för Svea flygflottilj böra således för en var av de nytillkommande jaktflottiljerna räknas med en årlig vintergrupp om 80 värnpliktiga och en årlig sommargrupp om 90 värnpliktiga i linjetjänst, vartill komma cirka 100 ersättningsreservister årligen. Emellertid tarvas för omedelbart tilldelande till de nya jaktflottiljerna en engångskontingent av 220 man till vardera flottiljen. På sätt chefen för flygvapnet föreslagit torde, i vad avser

de närmast föreliggande behoven av värnpliktiga till F 9 och F 10, dessa behov böra tillgodoses på det sätt, att dels av årsklassen 1940 flygvapnet tilldelas 560 värnpliktiga i linjetjänst utöver den enligt värnpliktslagen fastställda kontingenten, därav 220 avses för tjänstgöring vid F 10 med början den 1 augusti 1940 och återstående 340 avses skola bilda de första ordinarie vinter- och sommargrupperna vid både F 9 och F 10, dels av ersättningsreservister tillhörande årsklasserna 1938 eller 1939 220 man överföras till flygvapnet i linjetjänst och avses för tjänstgöring vid F 9 med inryckning den 1 maj 1940. I samband härmed torde — för tillgodoseende av det uppkomna engångsbehovet av värnpliktiga vid F 6 — ytterligare 150 ersättningsreservister tillhörande sistnämnda årsklasser böra överföras till flygvapnet i linjetjänst för tjänstgöring vid F 6 med inryckning den 15 mars 1940.

Bemyndigande att vidtaga de nu nämnda överföringarna av värnpliktiga torde i detta sammanhang böra utverkas av riksdagen. Förslag till de ändringar i värnpliktslagen, som må betingas av de nya förbandens tillkomst, torde jag få framlägga i ett senare sammanhang.

Vad slutligen beträffar kostnaderna för de åtgärder som i det föregående föreslagits hava dessa — frånsett engångskostnader för anskaffning av flygmateriel och för förläggningarnas anordnande — överslagsvis beräknats till cirka 8,870,000 kronor om året, sedan förbanden blivit fullt uppsatta. De kostnader, som falla på innevarande budgetår på grund av de i det föregående föreslagna åtgärderna, hava uppskattats till omkring 990,000 kronor, fördelade sig på ett flertal anslag. Dessa kostnader torde få tillsvidare utgå från vederbörligt förskottsanslag.

Utskottet, som tagit del av de till ärendet hörande handlingarna, har intet att erinra mot vad departementschefen i ärendet anfört och tillstyrker Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Motionerna I: 58 och II: 121 torde få anses behandlade i och med vad utskottet ovan anfört.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna I: 58 och II: 121,

a) besluta, att under budgetåret 1940/41 skola nyuppsättas ej mindre två jaktflottiljer med i huvudsak samma organisation som den nu befintliga och tills vidare förlagda den ena till Trollhättan och den andra till Bulltofta, än även en arméspaningsdivision, anknuten till Östgöta flygflottilj, och en marinspaningsdivision, anknuten till Roslagens flygflottilj;

b) medgiva, att redan under budgetåret 1939/40 må vid flygvapnet anställas ej mindre, utöver redan befintliga beställningar, beställningshavare av manskapet till det antal och i de beställningar, som av statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 9 februari 1940 framgår, än även viss civil personal i kontraktsanställning huvudsakligen i enlighet med vad i berörda statsrådsprotokoll anförts;

c) medgiva, att utan hinder av vad i § 24 värnpliktslagen stadgas må ej mindre till linjetjänst vid flygvapnet överföras 370 till ersättningsreserven för tjänstgöring i depåtjänst uttagna

Utskottet.

värnpliktiga av årsklasserna 1938 och 1939 än även flygvapnet tilldelas utöver det flygvapnet enligt nämnda lagrum tillkommande antalet värnpliktiga i linjetjänst ytterligare 560 värnpliktiga av årsklassen 1940;

d) till *Materielanskaffning för jaktflottiljer m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 44,050,000 kronor;

e) till *Materielanskaffning för jaktflottiljer m. m.* för budgetåret 1940/41 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 50,450,000 kronor.

Stockholm den 23 februari 1940.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Nilsson* i Malmö, *Asplund*, *Nilsson* i Landeryd, *Ström* i Lidköping, *Lindström*, *Carlström*, *Larsson* i Varberg, *Andersson* i Rixö, friherre *De Geer*, *Ekströmer*, *Grünebo* och *Ohlin*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist*, *Svensson*, *Andersson* i Prästbol, *Närlinge*, *Ward*, *Isacsson*, *Lundberg*, *Wallentheim* och *Bergvall*.
